

Париж, 15 жовтня 1917 року — Антон Фішер-мен і Генрі Уельс для «Інтернешнл Ньюз Сервіс»

Близько п'ятої ранку група з вісімнадцяти чоловіків, більшість із яких були офіцерами французької армії, піднялася на другий поверх паризької жіночої в'язниці Сен-Лазар і зупинилася перед дверима камери № 12. Їхнім провідником був тюремний наглядач, який ніс смолоскип, аби запалювати лампи.

Черниці мали підготувати приміщення. Сестра Леоніда прочинила двері та попросила всіх зачекати зовні, поки вона знову зайде до камери, проведе сірником по стіні й запалить лампу. Потім вона покликала на допомогу іншу сестру.

Сестра Леоніда лагідно й турботливо обвила руками тіло сплячої жінки, котра від цього навіть не прокинулася — так, ніби їй ніщо не цікавило. За свідченнями черниць, коли вона нарешті

пробудилася — здавалося, просто вийшла зі спокійного сну. Вона так і залишалася безтурботною, коли дізналася, що їй відмовлено в клопотанні про помилування, котре вона подала напередодні президентові Республіки. Неможливо було зрозуміти, відчувала вона сум чи полегшення від того, що все добігало кінця.

За сигналом сестри Леоніди отець Арбо увійшов до камери разом із капітаном Бушардоном і адвокатом метром Клюне. Ув'язнена передала останньому довгий лист-заповіт, який уклала цілий тиждень, а також два темні конверти з прорізом.

Вона надягла чорні шовкові панчохи, котрі за таких обставин видавалися гротескними, взула оздоблені шовковими бантами черевики на високих підборах і підвелася з ліжка, потягнувши до себе шубу з вішалки в кутку камери. Шуба, яка сягала п'ят, мала оздоблення на рукавах та комірі іншим хутром, можливо, лисячим. Вона накинула цю річ зверху на важке шовкове кімоно, у якому спала.

Її чорне волосся недбало лежало на плечах; жінка ретельно зачесала його й закрутила на потилиці.

Зверху нап'яла повстяного капелюха, зав'язавши його на шиї шовковою стрічкою, щоби не зірвало поривом вітру на відкритій місцевості, куди її зараз повезуть.

Вона повільно нахилилася, щоби узяти пару чорних шкіряних рукавичок. Залишаючись байдужою, повернулася до новоприбулих і спокійно сказала:

— Я готова.

Усі вийшли з камери в'язниці Сен-Лазар і попрямували до автомобіля, котрий уже чекав на них із заведеним двигуном, аби відвезти до взводу стрільців.

Автомобіль із шаленою швидкістю помчав вулицями ще сплячого міста в напрямку Венсенських казарм — місця, де раніше був форт, зруйнований німцями 1870 року.

За двадцять хвилин автомобіль зупинився, і супровід вийшов. Мата Харі була останньою.

Солдати вже вишикувалися для виконання виводу. Взвод стрільців сформували з дюжини зуавів. У кінці групи стояв офіцер із шаблею наголо.

Поки отець Арбо розмовляв із засудженою, котра стояла в оточенні двох черниць, наблизився

французький лейтенант і простягнув сестрам білу тканину зі словами:

— Будь ласка, зав'яжіть їй очі.

— Я маю це надягти? — спитала Мата Харі, розглядаючи тканину.

Адвокат Клюне поглянув на лейтенанта з німим запитанням.

— Тільки якщо мадам забажає; це не обов'язково.

Мата Харі стояла незв'язаною, з незв'язаними очима: вона спостерігала за своїми катями з удаваним спокоєм. Отець, черниці й адвокат відійшли від неї.

Командир взводу стрільців, який уважно спостерігав за своїми підлеглими, аби вони не заглядали у гвинтівки один одного (уже стало звичкою вкладати в одну з них холостий патрон — тоді кожен міг думати, що це не його постріл став смертельним), здавалося, дещо розслабився. Скоро все закінчиться.

— Готуйсь!

Усі дванадцятьоро виструнчилися й приклали гвинтівки до плечей.

Вона не поворухнула жодним м'язом.

Офіцер попрямував до місця, звідки його могли бачити всі солдати, і підняв шаблю.

— Цілься!

Жінка, котра стояла перед ними, залишалася байдужою й зовсім не виказувала страху.

Шабля окреслила дугу й опустилася, розрубуючи повітря.

— Вогонь!

Сонце, котре на той момент уже піднялося на небосхилі, осяяло полум'я й дим, який піднімався від гвинтівок. Коли прогриміла черга пострілів, солдати одразу ж синхронно поставили гвинтівки на землю.

Мата Харі ще хвильку залишалася на ногах. Вона не померла так картинно, як показують у фільмах, коли розстрілюють людей. Вона не впала ані вперед, ані назад і не звела, не розкинула руки. Здавалося, що жінка знепритомніла сама по собі, так і залишившись із піднятою головою та розплющеними очима. Один із солдатів знепритомнів.

Її коліна підкосилися, і тіло завалилося на правий бік. Усе ще зігнуті ноги вкривала шуба. Так вона й завмерла, повернувши обличчя до неба.